

Kapitel 5

Religionsfaglighed på et museum – sagen om chokolademønten

Af Sara Fredfeldt Stadager

I november 2020 annoncerede vi på Dansk Jødisk Museum (DJM) stolt, at man nu, helt bogstaveligt, kunne få en bid af historien med hjem. Vi havde fået produceret et stykke chokolade, der efterlignede en mønt, som var slået af den danske konge Christian 4. i 1644, og som der er eksemplere af i museets samling. Christian 4. havde selv tegnet, møntet og i hans klassiske stil valgt at smykke mønten med hebraiske bogstaver på bagsiden. Kongen yndede dette motiv, der var en del af hans selvscenesættelse som Guds udvalgte monark.¹ Mønten blev på sigt kendt som en ‘hebræermark’ netop på grund af bogstaverne. Det viste sig dog, at det ikke var uproblematisk at genskabe denne mønt som chokolade til salg i museets butik.

Dette kapitel fortæller om, hvordan arbejdet med religionsperspektiv på museum i høj grad også handler om, hvilken rolle religion og bestemte religiøse traditioner spiller i samfundet i dag, og ikke kun i Danmark, men

Chokolademønter til salg i museumsbutikken. Fotograf Mads Emil Løkke Kristensen.

-
1. Christian 4. var selvfølgelig lutheransk evangelisk konge, men brugte på linje med en række andre monarker i Europa på dette tidspunkt det, man kan kalde kristen kabbalah til at understøtte sin position i forholdet til kirken og i sin egen selvscenesættelse. Kristen kabbalah er inspireret af den jødiske mystik *kabbalah*, men centrale begreber bliver omfortolket til en kristen kontekst og forståelsesramme.

også i et større, globalt perspektiv. Det er også et kapitel om anerkendelse og muligheder for samtale, og hvordan netop religionsperspektivet er en unik mulighed for at forbinde fortid og nutid, kendte og ukendte fortællinger og engagere både de besøgende og samfundet generelt i en dialog om religion før og nu.

Det Jødiske Museum vs. Dansk Jødisk Museum

På papiret er det logisk, at DJM er med i et projekt om religion på museer, for hvad handler vi om, hvis ikke religion?

Nu er det bare sådan, at religion er kultur, men ikke al kultur er religion, og det jødiske er i allerhøjeste grad en kultur. Det er en kultur med en stærk tradition for tilpasning og diskussioner om det samme. Skærpelsen af det ligger faktisk i museets navn, nemlig at det er dansk-jødisk kultur, liv, historie, vi skal formidle. Det er med andre ord ikke f.eks. Israels historie eller dokumentationen af jøder i Ægypten. Det er jødisk kultur, som den har udfoldet sig (eller ikke har udfoldet sig) i Danmark. Så museet er netop *ikke* et museum om jødedom, men et museum om jøder – i Danmark. Det er ikke et museum om religion, men om mennesker, der har en tilknytning til en anden religion end den dominerende i Danmark. Dermed er DJM også i høj grad et minoritetsmuseum med dertilhørende arbejde omkring integration og assimilation eller fravalg af samme.

Her kan det give mening at kende essensen af museets formålsparagraf:

“Dansk Jødisk Museum skal gennem indsamling, registrering, forskning, bevaring og formidling virke for sikringen af Danmarks jødiske kulturarv. Museet belyser bl.a. diversitet, identitetsspørgsmål, integration og forholdet mellem den dansk jødiske minoritet og det omgivende danske samfund.”

(DJM vedtægter)

I museets vedtægt, og i det meget lidt mundrette navn *Dansk Jødisk Museum*, er der et entydigt fokus ikke på jødisk historie, men på dansk jødisk historie samt mødet mellem det danske og det jødiske.

Museets navn og diskussionen om vægtningen går helt tilbage til museets grundlæggelse. Museet er et privat initiativ, der begyndte tilbage i 1980'erne. Blandt de grundlæggende medlemmer var en del jøder; men der var også mange ikke-jøder, som mente, at lige præcis i mødet mellem det danske og det jødiske var der et enormt potentiale til at forstå og perspektivere det moderne samfund.

Ved ansættelsen af museets første direktør i 2001 kom den første store udfordring, nemlig fastlæggelsen af museets fokus og essens; for hvad er jødisk? På papiret ser det jo rimelig simpelt ud; men som de fleste museer sikkert vil vide i afgrænsningen af deres eget felt, ligger der mange udfordringer i definitioner. Blandt jøder over hele verden er dette også en løbende diskussion. Hvad kan inkluderes i fællesskabet?

I den religiøst ortodokse linjeføring inden for jødedom er det jødiske alt, der er skabt af en jøde, og jøde er defineret som en, der er født af en jødisk kvinde, og som har levet et jødisk liv efter de jødiske regler. Derimod er jødisk lidt bredere fortolket i den ortodokst-konservative linje. Her kan man også inkludere jøder, der ikke nødvendigvis lever fuldt efter de jødiske regler; men de skal dog fortsat være født af en jødisk kvinde eller som minimum være konverteret til jødedommen.

Imidlertid ekskluderer begge disse veje meget centrale grupper i den videnskabelige analyses forståelse af, hvad det vil sige at være minoritet, og ikke mindst hvad det vil sige at være religiøs minoritet, nemlig 'de frafaldne' (dem, der blev assimileret ind i majoriteten) og ikke mindst alle dem, der har en jødisk far, men ikke en jødisk mor.² Dertil kan der være en videnskabelig pointe i at studere grænserne og brudfladerne for bedre at forstå kernens spilleregler.

2. Et eksempel her kunne være museets indsamling af refleksioner over jødisk identitet fra børn af blandingsægteskaber. Helt konkret har museet lavet en indsamling i 2021 af materiale og refleksioner fra de såkaldte "Kibbutzbørn", børn af en israelsk far og dansk mor. De er ikke anerkendt som jøder af de Københavns-baserede trosamfund, men har selv udpræget jødiske erfaringer med at holde jødiske højtider, rejser til Israel, frygt for antisemitisme m.m. Ud fra en ortodoks definition af det 'rigtige' jødiske ville denne gruppe ikke skulle indgå i museets samling.

Dette gjorde, at museet valgte, at det ikke var museet, der skulle definere, hvem der er jøde, eller hvad de opfatter som jødisk. Det ville man lade stå åbent og dermed lytte og dokumentere lige præcis samtalen og refleksionerne omkring det. På den måde rummer museet alle bevægelserne ind og ud af 'det jødiske'. Da museets bestyrelse godtog det udgangspunkt, blev museet sat fri af sit jødiske ophav og blev et kulturhistorisk museum.

Museet åbnede i 2004 i Christian 4.s gamle Galejhus i Det Kongelige Biblioteks Have. Museet åbnede med en spektakulær arkitektur skabt af den polsk-amerikanske arkitekt Daniel Libeskind, der med udgangspunkt i sin egen forståelse af det jødiske og sin egen fortolkning af de danske jøders flugt til Sverige i oktober 1943 lavede et rum fyldt med skæve vinkler.

I 2011 blev museet statsanerkendt, og med et blev jødisk kultur i Danmark dansk kulturarv, beskyttet af staten. Kigger man ud i Europa, er det et meget sjældent pennestrøg!

Museets åbningsudstilling var tematisk, og et centralt tema, og det, der var tildelt de største montre, var temaet traditioner. Her var et hovedgreb, at i det jødiske er der rigtig mange traditioner; hver jøde trækker på dem i varierende grad, og nogle bruger dem slet ikke. Der var et stærkt fokus på flertalsformen, da variationen i praksis var og er helt enorm. Udstillingen havde en anden temamontre, der hed "Forjættede lande", igen i flertal. Her var målet at sætte spørgsmålstejn ved og diskutere, hvad det forjættede land egentlig var ud fra en historisk analyse. Kunne Danmark være et forjættet land? Eller var det staten Israel? I en international jødisk kontekst var det en voldsomt provokerende diskussion. I en majoritetsdansk kontekst viste den sig svær at formidle og en smule fremmedgørende (i direkte modstrid med, hvad ønsket var), ganske enkelt fordi diskussionsrammerne var for jødisk interne. For det internationale publikum var eksemplerne dog for internt danske, da eksemplerne, der blevet trukket frem, blandt andet var navne på jøder, der havde grundlagt store danske virksomheder. Så danskerne vidste ikke, at der var en diskussion om tilhørsforhold, som en altoverskyggende jødisk diskussion, og ikke-danskere vidste ikke, at Dessau var en reference til Tuborg, og Bing var en reference til mågestellet, som dansk kulturarv. Montren landede ganske enkelt mellem to stole, til trods for de bedste og meget relevante intentioner.

I de tidlige og formative år på vejen mod en statsanerkendelse har museet brugt en del ressourcer på at finde sine egne faglige fødder. I et konstant møde med spørgsmål om ejerskab valgte museets ledelse at fokusere på eget ståsted og insistere på eksistens i egen ret og ikke en eksistens i kræft af den jødiske minoritet.

Museet har derfor i en lang årrække haft et armslængdeprincip i forholdet til de jødiske samfund og institutioner. Det har understøttet, at museet har fundet sine faglige fødder primært i historiefaget, men også i kulturarvshistorien og i religionsfaget, i højere grad end i faget judaistik. Ikke at det ene fag udelukker det andet på nogen måde; men der er vokset en vægtning på kulturmødet mellem minoritet og majoritet frem i højere grad end på det eksklusivt jødiske.

I 2020 kom der et ledelsesskifte på museet. I ansættelsen vægtede bestyrelsen museal erfaring og fortsatte på den måde den tidlige bestyrelses linje i, at museet skal være en selvstændig og uafhængig institution, der først og fremmest er et statsanerkendt museum. Ved ledelsesskiftet var det naturligt at genbesøge museets strategi og vision. DJM skulle fortsætte som en ikke-religiøs institution med udgangspunkt i det historiske arbejde. Museets nye vision og mission blev formuleret således:

“Målet er at skabe større synlighed omkring, opmærksomhed på og interesse for museets kernefortællinger, ansvarsområde og virke. Museet skal være mere engageret i det omgivende samfund i form af aktuelle, relevante, spændende og udfordrende udstillinger, formidlingstiltag, samarbejder, debat og dialog. Museet skal være et samlingspunkt for viden, forskning og formidling af dansk jødisk historie og kulturarv for både gæster, forskere og kolleger.”

(Strategi papir for DJM: jewmus.dk/om_museet)

Museet har alle år arbejdet med enkeltindivider, men har været tilbageholdende med at arbejde med de administrative lag af trossamfundene. Årsagen er dels, at museet har været nødt til at cementere sin position som ikke-religiøs institution, dels at der har været en varsomhed omkring favoriseringen af bestemte religiøse linjer inden for miljøet frem for andre (der er tre jødiske trossamfund i Danmark, hvoraf to er anerkendte af kirkeministeriet).

Efter ledelsesskiftet blev det vurderet, at museets faglige ståsted var konsolideret, og det derfor var tid til at genoverveje tilgangen til trossamfundene og de jødiske foreninger. Disse burde kunne bruges som en ressource i et ligeværdigt samarbejde. Et eksempel er forholdet til overrabbineren i Danmark. Her er der nu en dialog mellem museet og overrabbineren, der stiler mod, at både rabbineren og museet er klædt på til de stormvejr, der kan ramme, når museet blander sig i debatter og med tiltag, der berører historiske emner. Museet er på denne måde i højere grad en bro mellem det danske og det jødiske. Ilddåben for det samarbejde ramte hurtigt efter ledelsesskiftet, og vi kommer nu tilbage til historien om mønten.

Mønter, bogstaver og historien om de første jøder i Danmark

Som nævnt i indledningen har vi på DJM to mønter fra Christian 4.s tid. Hebræermarken med de hebraiske bogstaver produceret af en møntmester i Oslo designet af Christian 4. selv og en anden mønt (Dionis mønt) slået af en af de første jøder, der bosatte sig i Danmark på invitation af Christian 4.

Her ses de to omtalte mønter Mønt 1 t.v. er Hebræermarken med hebraiske bogstaver. Mønt 2 t.h. kaldet Dionis mønt viser Justitia er også oprindeligt tegnet af Christian 4. Foto: Dansk Jødisk Museum.

Vi starter med den anden mønt – Dionis mønt. Historien til Dionis-mønten starter med, at Christian 4. som den første danske konge inviterer jøder til sine territorier. Den mere generelle invitation kommer i forlængelse af en særtaftale, Christian 4. får i stand med en jøde ved navn Albert Dionis bosat i Hamburg i starten af 1600-tallet. Denne med flere bliver inviteret til at bosætte sig i Christian 4.s nye by Glückstadt, som var blevet anlagt i Hertugdømmerne Slesvig-Holsten lige nord fra Hamborg i det nuværende Nordtyskland.

Dionis bliver inviteret til landet som møntmester, og vi ved, at de mønter, han blev bedt om at slå, var underlødige. Guld- og sølvindholdet var under de normale standarder. Det var ikke normalt noget, møntmestrene ønskede at gøre. Økonomi er skrøbelig, og tilliden til møntfoden er uhyre vigtig, så faget var derfor et betroet erhverv. Hvorfor så gå med til at arbejde under forhold, der satte hans ry og rygte på spil? Svaret kan ligge i, at Christian 4. tilbød usædvanligt gode forhold, nemlig religionsfrihed! Ret til en synagoge og en begravelsesplads – med andre ord mulighed for at leve et jødisk liv på et tidspunkt, hvor det kunne være svært andre steder i Europa.

Så to mønter: en, der var let afkodelig som jødisk i kraft af de hebraiske bogstaver (hebræermarken), og en anden mønt, lavet af en jøde, men med en noget mere kompliceret historie (Dionis mønt).

Da vi fik ideen om at fremstille en mønt i chokolade, førte det til mange diskussioner mellem de ansatte på museet. Skulle det være hebræermarken med letgenkendelige hebraiske bogstaver, der også er at finde i museets logo? Eller mønten med en lidt kompliceret historie om de første jøders ankomst til Danmark. Begge mønter var underlødige på Christian 4.s ordre (når riget fattes penge, er det godt selv at kunne trykke eller slå dem), og begge mønter var designet af Christian 4. selv.

I vægtningen af det simple budskab i formidlingen faldt valget på mønten, der var let afkodelig som jødisk i kraft af de hebraiske bogstaver, og som dermed havde en klar forbindelse til museets logo, der også gør brug af Hebraiske bogstaver.

Vi annoncerede mønternes ankomst d. 20. november 2020 på Facebook. Men de første reaktioner var ikke positive:

“Wow. Museet har valgt en mønt som PR og tegn på det jødiske museum i en tid, hvor den måske vigtigste opgave for formidling af jødisk historie og kultur vil være at dekonstruere de mange fordomme om penge-jøder og de mange konspirationsteorier om jøder og magt og guld, som lige nu hærger medier og populærkultur.

*Desuden forekommer det at være en grotesk joke at museets *butik* leger uforpligtet med den jødiske primær-tabu – guds navn – og lader det printe på slikpapir, der skal smides væk. Salgs-kommentaren fra butikken “og nej – vi er ikke gået ind i falskmøntner-branchen” føjer spot til skade. Ved I overhovedet noget om anti-semitismens historie?”*

(Facebook kommentar_admin arkiv)

Vi havde strøet ekstra salt i såret ved at annoncere det på en fredag, hvilket i jødisk tradition indleder sabbatten, hvor man ikke må bruge elektronik. Vi manglede med andre ord en sensitivitet over for jødisk kultur, religion og historie.

Så var gode råd jo dyre. Står man på sit udgangspunkt som en irreligiøs institution med opdrag til at formidle historie, eller lytter man og tager sit emnefelt, nemlig ‘jøder i Danmark’, seriøst?

Få dage efter kom overrabbineren på besøg på direktørens kontor og spurgte ydmygt, om museet måske havde en anden mønt, der kunne noget af det samme, og det havde vi jo ...

I erkendelsen af, at vi i formidlingens hellige navn var kommet til at skygge for den formidling, vi egentlig gerne ville lave, faldt valget på at tage ‘blasfemi’-mønterne ud af sortimentet og få produceret Dionis’ mønt i stedet. Så måtte vi klemme den lange og komplicerede historie ned på bagetiketten.

Den anden hårde lektie fra sagen blev påmindelsen om, at humor i korte opslag kan være udfordrende. Mønterne er nemlig de facto lavet af en jøde, der gør sig selv til falskmøntner for blandt andet at opnå religionsfrihed på et tidspunkt, hvor det var meget svært at få. Så museets noget humoristiske omgang med begrebet falskmøntner i vores opslag var tydeligvis ikke passende; men det ændrer jo ikke ved det faktum, at det er inden for museets opdrag at formidle det faktum, at Dionis bedrev falskmøntneri. Igen endte grebet på formidlingen med at overskygge budskabet.

Juletræet og lysestagen

Kort efter sagen om mønten åbnede museet en lille særudstilling med titlen “Fra chanukkah til jul”. Den vækkede også en del harme på de sociale medier. Det blev opfattet som stødende, at museet havde valgt at bygge en chanukkah dækket af gran, og at vi i øvrigt formidlede både jul og chanukkah på “Det Jødiske Museum”. I denne sag kom overrabbineren igen på banen med en understregning af, at det netop var på museet, at denne sammenstilling gav mening.

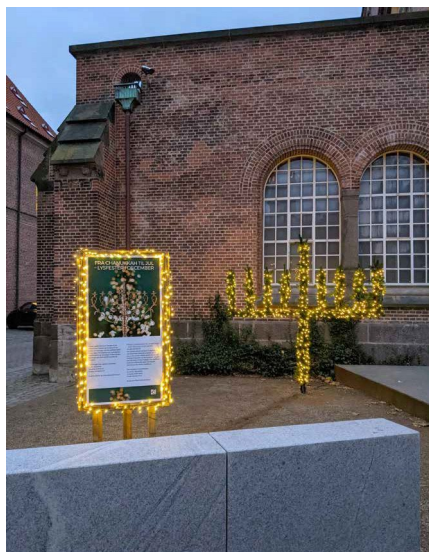
En af de primære kritikere på Facebook valgte efter nytåret at sætte lidt flere skarpe ord på sin kritik af udstillingen og den vej, hun oplevede, at museet repræsenterede:

Den dominerende kulturs assimilationspres er stort på den jødiske minoritet i Danmark. Det handler ikke kun om at skulle opgive egne traditioner og helt centrale ritualer men også om at indoptage og følge flertallets regler for, hvad der er neutralt og normalt, så som julen.

(Jødisk Orientering 1_2021)

I dette citat afslører noget af kernen sig af, hvad kritikken af museets manglende sensitivitet handler om: presset på centrale jødiske traditioner. Assimilationspresset og frygten for “at ende på museum”, som forfatteren skriver et andet sted i sit indlæg. På dette tidspunkt (efteråret og tidlig vinter 2020) var der parallelt løbende datoer i spil for afstemningen om retten til omskæring af drengebørn, en hjørnestein indenfor jødedommen. Kigger man på den store menigheds medlemsblad i 2021, handler tre blade ud af fem på et år om udfordringerne ved at fastholde et religiøst funderet jødisk liv i Danmark. Overskriften i januar var “Assimilation”, og temaerne i efteråret 2021 var henholdsvis “Fremtiden”, der indeholdt en analyse af demografien i Det jødiske samfund i de sidste 50 år, og, som afrunding af året, og “Interreligiøse ægteskaber”, en stor udfordring når en anden grundsten i religionen er, at man skal være født af en jøde. Det jødiske samfund har med andre ord en virkelighed og en intern debat, der kredser cirkler om overlevelse.

Med andre ord manglede museet en forståelse af dele af miljøets behov, og vores lille udstilling gik dermed i deres optik majoritetens ærinde i et

Her ses t.v.: museets gran-chanukkiah og t.h. den chanukkiah vi fik lavet af de ensomme mænd i Kerteminde til vores markering af chanukkah i 2021. Fotograf på begge billeder Sara Fredfeldt Stadager.

pres i retning af assimilation og gav ikke den stemme til minoriteten, som den forventede af museet på et tidspunkt, hvor de grundlæggende føler sig voldsomt under pres. I museets optik påpegede udstillingen blot netop denne proces i et historisk perspektiv.

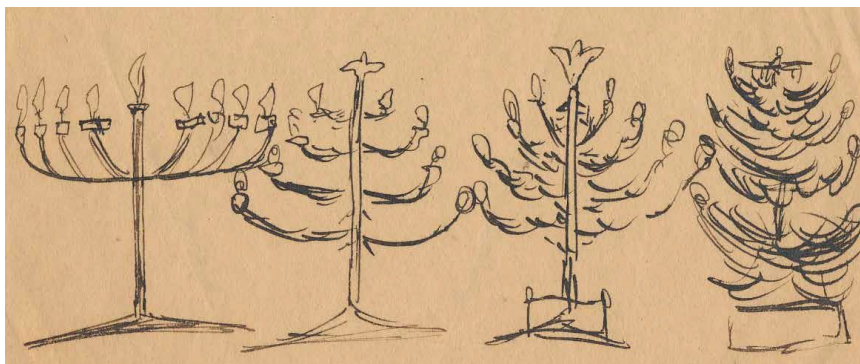
Hvem er DJM så til for?

Museet har selvfølgelig et ønske om, at alle vil kunne relatere og se sig selv i de problematikker, vi arbejder med, helt på linje med langt de fleste andre museer i Danmark.

På DJM har vi tidligere arbejdet meget med en skelnen mellem interessenter og brugere. Det er historisk ikke de danske jøder, der primært bruger DJM; men de er jo i allerhøjeste grad interessenter. Gennem museets frivillige og praktikanter med tilknytning til det jødiske miljø hører vi ofte, at der er mange, der har en oplevelse af, at “*det er ikke MIN historie, de fortæller på museet*”. Samtidig med at der som vist ovenfor er et enormt ønske om,

at museet skal fortælle og legitimere, hvad der er rigtig jødisk. Så ingen gran-chanukkah'er, men gerne en 'rigtig' chanukkah. Men hvad er det 'rigtige'? På museet har vi en stor samling af billeder fra familien Henriques, der har en lang historie i Danmark (vi kan spore dem tilbage til starten af 1700-tallet). Fra efterkommere af denne familie har vi beretninger om, at man levede jødisk og kom i Synagogen. Det er således også en Henriques, der er formand for trossamfundet i 1940'erne; men samtidig havde man også juletræ i familiens lejlighed. Bør det censureres fra vores formidling? Vi har også i samlingen kravlenisser, der er designet af en jødisk kunstner. Det gør jo ikke nisserne specielt jødiske; men de er en del af, hvordan jøder interagerer og bidrager til, hvad vi opfatter som det danske. Vi dokumenter med andre ord spændingsfeltet mellem det jødiske og ikke-jødiske, og hvordan jøder navigerer i det felt.

Det er et mudret felt. Der er et gammelt mundheld blandt jøder, der lyder "hvor der er to jøder er der tre meninger". Igen kommer museets faglige ståsted i spil gennem en insisteren på ikke at ville definere, hvad der er jødisk, men at dokumentere og formidle alle standpunkter, inklusive dem, der ikke er defineret af jøder selv, men af majoriteten, f.eks. så vi sikrer, at vi også kan dokumentere antisemitisme. Antisemitisme er internationalt defineret som diskrimination mod mennesker, der af andre defineres som jøder. Det kan således også ramme mennesker, der ikke oplever sig selv som jøder, men af omverdenen bliver defineret som

Dansk karikatur tegning fra starten af 1930'erne. Tegning er lavet af en dansk jøde under inspiration fra tysk forelæg. Tegningen er en spids kommentar til de jøder, der 'lader sig' integrere eller assimilere. Foto: Dansk Jødisk Museum

sådan.³ Igen kommer den åbne definition af, hvad der er jødisk, til at understøtte museets arbejde.

Men hvem er det så egentlig, fortællingen skal vække interesse og genklang hos? Kunne det være, at det slet ikke var jøder som sådan, der skulle se sig selv, men at det var mere almenmenneskelige følelser, der skulle i spil? At ikke-jøder kunne genkende bare en flig af sig selv i den jødiske erfaring?

Så hvem er DJM til for? Paradokset bliver, at vi meget hurtigt kan falde mellem to stole. Ved at tilstræbe at være relevant for alle risikerer vi at blive irrelevante.

Ved museets grundlæggelse og i den første udstilling var der et stærkt fokus på den "gode" integrations historie. Under den nye ledelse har museet udviklet nye udstillinger og i den proces har museet reflekteret over de følelser, der også er i det jødiske miljø. I de nye udstillinger får antisemitisme derfor en helt central rolle, og den kontinuerlige kamp og forhandling om retten til at være praktiserende jøde i Danmark får lov at træde frem på en helt anden måde. På den måde har vi valgt ikke at have religion som et separat tema, men i stedet ladet religion indgå som et fast element gennem alle 400 år. På den måde ønsker vi at understrege, at ikke blot er religion forskellig fra person til person, men den er også forskellig fra det ene århundrede til det næste. Dette kan i sig selv selvfølgelig også være en udfordring i forståelsen af, hvad der er 'rigtigt'. Teksten (Torah) og den ortodokse

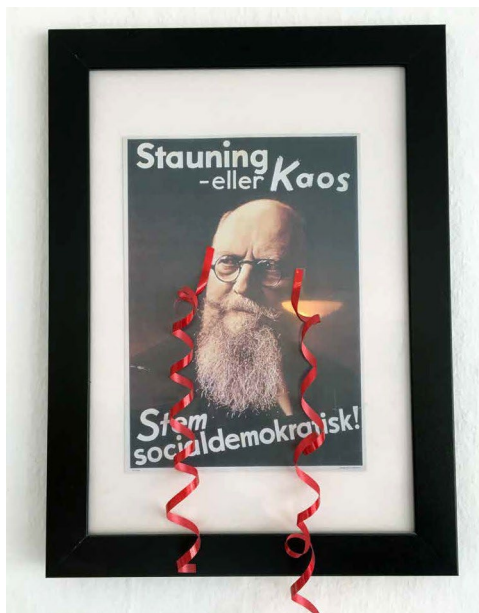
3. Se The International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA)s definition. Et klassisk eksempel er Niels Bohr. I 1943 bliver han og hans familie, i forlængelse af de nazistiske forfølgelser af de danske jøder, tvunget til at flygte til Sverige. Niels Bohrs mor er jøde, så familien er jøder if. den nazistiske definition, der arbejder ud fra fødsler. I den rapport, der bliver skrevet ved familiens ankomst til Sverige, noterer Bohr sig selv som fritænder (han er egentlig døbt i den danske folkekirke; til trods for at faren, jf. Bohrs egne erindringer var meget tilbageholdende omkring at udtrykke sit eget religiøse ståsted, har han og Bohrs mor altså valgt en religion på vegne af deres børn). Så i kraft af andres opfattelse bliver han tvunget ind i en jødisk kontekst, uagtet hans selvopfattelse, man fristes til at tale om en krop vs. ånd-konflikt i definitioner. Dette er dog ikke helt dækkende, da det nazistiske begrebsapparat også strakte sig til en udryddelse af 'jødisk åndsliv', det vil sige tanker udviklet af jødiske filosoffer og videnskabsmænd. Skulle museet arbejde ud fra en ortodoks jødisk definition af, hvad der er jødisk (født af jødisk mor og levende et jødisk liv), ville Niels Bohr som eksempel ikke kunne dækkes, i kraft af ikke at være defineret som jøde qua dåb og egen fraskrivelse af jødisk identitet.

fortolkning (Talmud) ændrer sig jo ikke; men det gør forståelsen ud fra samtiden. Så også her balancerer man på en knivssæg i forhold til at formidle det religiøse i en nutidigreferenceramme.

Konklusion

Med alt det besvær og så mange tæv, hvorfor så overhovedet arbejde med emnet religion?

I projektet “Levende religion på museer” har vi blandt andet arbejdet med de analyseværktøjer, som religionsfagligheden giver. Metoden åbner op for store verdner og perspektiveringer både til en genkendelighed og til en fremmedhed. En enkelt genstand kan fortælle det nære og fjerne: en lysestage med 8 arme kan fortælle om Israel før vor tidsregning, om Fredericia i 1700-tallet⁴ og om kultursammenstød i 2020. Og i alle de perspektiver på en genstand lærer man lidt om danskere, jøder og danske jøder.

*Foto fra ung dansk jødisk
kvindes lejlighed i Århus.
Fotograf Laura Hoffmann Jensen*

4. Se tutorials på hjemmesiden samtidsreligion.au.dk/religion-paa-museum

For DJM har projektet om levende religion og den begyndende samtale med vores interesser været overvældende. Samtidig har det også været befriende og givet en følelse af, at der ligger et enormt potentiale og ulmer. Det har dog også vist sig uhyre vigtigt at have fagligheden med i håbet om at undgå de værste fodfejl og for at sikre, at museets opgave forbliver bredt favnende fagligt og formidlingsmæssigt, og at vi fortsat kan belyse forandringer i religion gennem tid. For levende religion er noget, man gør. Sådan var det i 1700-tallet, og sådan er det i dag. Som museum er det vores rolle at formidle viden om, hvordan man har gjort, og hvordan man gør i dag, og samtidig stille nye spørgsmål omkring, hvad det vil sige at være jøde i Danmark før og nu. Dette er ikke kun relevant for mennesker med tilknytning til jødedommen, men en del af dialogen om, hvad der er dansk kultur og religion.

Litteraturliste:

- Red. Rachlin, Michael. 2021. Jødisk Orientering – årgang 92 nr. 1-6. Det Jødiske Samfund i Danmark
- Wilcke, Julius. 1924. *Møntvæsenet under Christian IV og Frederik III, 1625-1670*. København, Numismatisk Forenings Forlag
- Den retligt ikke-bindende arbejdsdefinition af antisemitisme blev vedtaget den 26. maj 2016 af de 31 medlemslande af International Holocaust Remembrance Alliance.
- Hentet via IHRAs hjemmeside (<https://www.holocaustremembrance.com/da/resources/working-definitions-charters/ihras-arbejdsdefinition-af-antisemitisme>), vedtaget
- Vedtægter for Dansk Jødisk Museums virke forefindes på museets hjemmeside. Museets visions papir er et internt arbejdes dokument. Den citeret udgave blev vedtaget på et bestyrelsesmøde i maj 2021